

ДВОЈАЗИЧЕН НАТПИС ОД С. Г. СРПЦИ

Летото 1965 година во Народниот музеј — Битола е донесена надгробна плоча од бел мермер со двојазичен натпис. Истата пред околу триесет години ја откопа во својата ливада, којашто се наоѓа кај месноста т. н. „Грмадиште“, веќе покојниот земјоделец Илија Андоновски од с. Горно Српци — Битола. Плашејќи се да не му биде одземена ливадата повторно ја покри со земја. Во дворот од неговата куќа се наоѓаат неколку обработени мермерни блокови донесени од споменатата ливада.

Плочата е од бел мермер. Бидејќи таа се наоѓаше на терен покриен со црвеница, површинскиот дел на плочата прими соодветна боја. Има правилна правоаголна форма без никаква профилирација со должина: 2,08 м., широчина: 1,03 м. и дебелина: 22 см. Натписот е на горниот дел, и тоа од левата страна грчкиот во неполни седум редови, а од десната латинскиот во пет редови. Натписното поле е оштетено на неколку места и тоа најповеќе во средината на горниот дел како последица од намерата на некои да ја откршат на помали парчиња и да ја употребат за градежен материјал. Исто така оштетени се и горните аглови.

Натписот гласи:

ΙΟΥΛΙΟΣ ΤΗΡΗΣΕΥΚΕΚΑΤΟ
ΣΤΕΙΡΗΣΑ ΛΦΕΣ ΖΩΝΕΑ
ΗΡΟΕΙΟΝ ΚΑ ΕΣΚΕΥΧΕΝΚΛΙΟΥ
ΜΕΡΙΛΑΡΤΕΜΕΙΝΙΤΗ ΕΥΣΕΒΕΣΤΑ
ΤΗΓ ΝΛΙΚΙ ΚΛΙΟΥΥΛΙΩΙΟΥΥΛΙΑΝΩ
ΙΠ' ΡΩΜΑΙΩΝΤΩΥΙΩΚΛΙΟ
ΛΡ. ΕΜΕΙΝΙΤΗΘΥΓΑΤΡΙ

ΙΟΥΛΙΟΣ ΤΗΡΗΣ Ε [Ε?] ΕΚΑΤΟ[ΝΤΑΡΧΟΣ]
 ΣΠΕΙΡΗΣ Α' [...] ΕΣ ΖΩΝ ΕΑ[ΥΤΩ]
 ΗΡΘΕΙΟΝ (= Ἡρώων) ΚΑ[Τ]ΕΣΚΕΥΑΣΕΝ ΚΑΙ ΟΥ-
 ΑΛΕΡΙΑ ΑΡΤΕΜΕΙΝΙ ΤΗ ΕΥΣΕΒΕΣΤΑ
 ΤΗ Γ[Υ]ΝΑΙΚΙ ΚΑΙ ΙΟΥΛΙΩ ΙΟΥΛΙΑΝΩ
 Π(ΠΕΙ) ΡΩΜΑΙΩΝ ΤΩ ΥΙΩ ΚΑΙ ΙΟ[ΥΛΙΑ]Α
 ΑΡΤΕΜΕΙΝΙ ΤΗ ΘΥΓΑΤΡΙ

IVSTERESEX 7 COH.T.
 IOD.VIVOSIBI FECIT ET V
 RIAE ARTEMINI COIVCICARISSIM
 ET IVLIO IVLIANO EQVITIROMANO
 FILIOSVOETIVLIAE ARTEMINIFILIAE

IULIUS TERES EX 7 COH(ortis) I /
 QUOD VIVO SIBI FECIT ET V[ALE-
 RIAE ARTEMINI CO(n)IUGI CARISSIM[AE]
 ET IULIO IULIANO EQVITI ROMANO
 FILIO SUO ET IULIAE ARTEMINI FILIAE.

Височината на буквите варира од 4—4,5 см. Пишувани се доста внимателно но плитко, така што на неколку места одвај се читаат.

Во грчкиот текст се среќаваат неколку лигатури. Легирани се: во првиот ред буквите 9—10 (ηρ), во третиот ред буквите 1—2 (ηρ) и во четвртиот ред буквите 1—2 (αλ).¹

Натписот датира од раното римско царство, а кон прилог на ова тврдење иде главно следното: застапеноста на гентилното име Iulius и формата на буквите.

Селото Горно Српци, од кај што потекнува нашиот натпис, се наоѓа околу 6 км западно од селото Доленци, кај што Никола Вулиќ во 1928. година откопал еден римски логор¹. Според неговото мислење токму кај селото Доленци (кај Кажани), во антично време, „веројатно“ се наоѓала една од станиците на Via Egnatia — Castra. За односот на спомнатата станица и на станицата Nicea најдобро ќе биде да го цитирам мислењето на Фанула Папазоглу, зашто ми се чини дека тоа е наполно прифатливо:

„Н. Вулиќ кај селото Доленци на 16—18 км северозападно од Битола откри еден голем „логор“ (castrum), според кого таа станица и си го добила името. Се поставува прашање во каков

¹ Н. Вулиќ, Споменик САН 71 (1931) стр. 22.

однос се станицата Castra или Parembole на 12 односно 13 мр од Хераклеја со станицата Nicea којашто Itin. Ant. и Tab. Peut. ја ставаат на 11 мр од Хераклеја. Müller, Itineraria Romana, 520 и н. претполага дека постоеја два паралелни пата помеѓу Охрид и Битола, меѓутоа не е исклучено да се работи за една иста станица, со тоа што Nikea се викала населбата во чијашто близина се наоѓал логор.²

Дедикантот на овој споменик Iulius Teres, бивш центурион на спомнатата кохорта, најверојатно стационирана во гореспоменатиот римски castrum, по дослужувањето на воениот рок со своето семејство остана и понатаму да живее во близината на castrum-от, одн. во спомнатата античка населба Nicea, станица на Via Egnatia. Користејќи го својот војнички положај, за време на својот живот даде да се постави споменик за себе и своето потесно семејство. На местото кај што беше поставена археолошките рекогносцирања потврдија античка некропола.

Битола.

Т. Јанакиевски.

RÉSUMÉ

T. Janakievski: UNE INSCRIPTION BILINGUE DU VILLAGE GORNO—SRPCI

L'inscription qui vient d'être publiée est une épitaphe trouvée près du village Gorno—Srpci aux environs de Bitola (Monastir). Elle est écrite en deux langues: grecque et latine. C'est un monument dédié au centurion Iulius Teres et à sa famille.

La découverte du monument et de la nécropole antique confirme les données de l'Itin. Ant. et de la Tab. Peut., d'après lesquels à 12—13 мр d'Héracléé Lyncestis existait une colonie antique, probablement Nicea, établie près d'un castrum romain. Nicea d'ailleurs était une station de la Via Egnatia.

² Фанула Папазоглу, Хераклеја и Пелагоџија, Жива антика IV (1954), стр. 318, фусн. 33.